Slachta Margit
Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

ÉRTELMI FOGYATÉKOSSÁGGAL ÉLŐ SZEMÉLYEK PROFESSZIONÁLIS TÁMOGATÁSA

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és
VEKOP-7.5.1-16-2016-00001
kiemelt projektek
Cím: 1071 Budapest, Peterdy u. 15.
E-mail: efop382@nszi.hu
E-mail: vekop751@nszi.hu

SZÉCHENYI 2020
MAGYARORSZÁG KORMÁNYA
Európai Unió
Európai Szociális Alap
BEFEKTETÉS A JÖVŐBE

Értelmi fogyatékossággal élő személyek professzionális támogatása

OKTATÓI SEGÉDANYAG

Szerző

Márián Anett
Sebán Zoltán

Szakmai lektor

Szilaj Zsolt

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt

Az EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001 azonosítószámú, Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.

A kiadvány a Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

EFOP-3.8.2-16-2016-00001 és a VEKOP-7.5.1-16-2016-00001

azonosítószámú,

Szociális humán erőforrás fejlesztése című kiemelt projekt

keretében készült

Kiadja Slachta Margit Nemzeti Szociálpolitikai Intézet

1142 Budapest, Ungvár utca 64-66.

Telefon: +36 1 450 32 30, +36 1 450 32 35

www.nszi.hu

Felelős kiadó Dr. Tóth Tibor főigazgató

Budapest, 2022.

TARTALOM

Előszó....5
Bevezetés....6
Gyakorlati szempontok a továbbképzési napok hatékony lebonyolításához....7
A továbbképzés megtartásához javasolt felkészülési lépések....7
Gyakorlati szempontok a továbbképzési napok hatékony lebonyolításához....7
A továbbképzés sikeres megtartásához nélkülözhetetlen asszertivitási alapok....9
Az intellektuális képességzavar/értelmi fogyatékosság meghatározásának főbb szempontjai....11
Handoutok használati javaslata....14
Első továbbképzési nap....15
Bemutatkozás, a továbbképzés indítása....15
1. Az értelmi fogyatékossággal/ intellektuális képességzavarral élő személyek diagnosztikai és fogalmi változásai....16
Második továbbképzési nap....18
2. Az értelmi fogyatékosság, mint társadalmi kategória....18
Harmadik továbbképzési nap....20
3. A „Könnyen érthető kommunikáció”....20
A továbbképzés zárása....21
Forgatókönyv....22

Előszó

Köszöntjük a 25 tanórás ***Értelmi fogyatékossággal élő személyek professzionális támogatása*** c. szakmai szakmai tanfolyam típusú továbbképzés oktatójaként!

Mit ad a résztvevőknek az *Értelmi fogyatékossággal élő személyek professzionális támogatása* c. továbbképzés, milyen kompetenciákkal bővül szakmai tudásuk?

A továbbképzés célja, hogy a legfontosabb ismeretek, szemlélet átadását követően a felmerülő kérdések, gyakorlatok által az elméleti ismeretanyag azonnal összekapcsolódjon a résztvevők mindennapi szakmai munkájával és gondolatokat ébresszen. A szociális szférában az emberi jogok ismerete, és azok mindennapi alkalmazása elengedhetetlen szükséglet a hatékony munkavégzéshez, és az intellektuális képességzavarral élőkkel kapcsolatos szemléletváltozáshoz és segítségnyújtáshoz. Továbbá célja a foglalkozásoknak, hogy a résztvevők munkájukat érintő saját mindennapi helyzeteik közös feldolgozásra, elemzésre kerüljenek, önállóan és a közösség erejével közösen dolgozzák ki saját megoldási stratégiáikat a szükséges szakmai és soft készségtár fejlesztésével.

Hogyan épül fel az *Értelmi fogyatékossággal élő személyek professzionális támogatása" c.* továbbképzés?

Tananyagegység	Óraszám	Forma
1. Továbbképzési nap	9 tanóra	jelenléti
2. továbbképzési nap	8 tanóra	jelenléti
3. Továbbképzési nap	8 tanóra	jelenléti

Bevezetés

Jelen segédanyag oktatók számára készült a „***Értelmi fogyatékossággal élő személyek professzionális támogatása”*** című továbbképzésre való felkészüléshez. A foglalkozások elsődleges célcsoportja – ahogyan a továbbképzés címe is mutatja – a szociális ágazatban, intellektuális képességzavarral (értelmi fogyatékossággal) élő személyek ellátásában különböző munkakörökben dolgozók: például szociális munkások, szociálpedagógusok, konduktorok, gyógypedagógusok, ápolók, gondozók. A továbbképzési tartalmak elsajátítását támogató szakmai anyagok a következők:

1. **Hallgatói tananyag:**
   - A továbbképzés témájához kapcsolódó elméleti ismereteket ad át.
   - Az adott fejezetben tanultak áttekintését segíti.
   - Gyakorlatorientált szakma- és módszerspecifikus ismereteket közvetít.
   - Az elsajátított ismereteket kérdések mentén is ellenőrizhetővé teszi.
   - Lehetőséget teremt egy-egy téma elmélyültebb tanulmányozására a felhasznált és ajánlott irodalom segítségével.

2. **Prezentáció:**
   - A továbbképzési program egyes elméleti és gyakorlati elemeinek bemutatását segítő diasorozat. A prezentáció vetítése segíti a továbbképzés strukturálását, az időkeretek betartását.
   - A diák alatti jegyzet az oktatóknak szól, amely a gördülékeny tanfolyamvezetést szolgálja.

3. **Handoutok:**
   - A foglalkozásokhoz szükséges, a résztvevők számára kiosztandó feladatlapok, melyek a témák feldolgozását segítik.

4. **Oktatói segédanyag:**
   - A továbbképzés megtartását támogató bővebb szakmai és módszertani háttéranyag.
   - A résztvevők felé támasztott követelmények megfogalmazása.
   - Az egyes témákhoz tartozó diák kijelölése.
   - A foglalkozásokhoz szükséges mellékletek, handoutok bemutatása.
   - Forgatókönyv, mely a továbbképzés főbb tartalmi elemeit, szerkezetét, időkeretét és módszereit, eszközeit foglalja össze.

A továbbképzési alkalmak során nem az a cél, hogy a Hallgatói tananyagban található összes elméleti ismeretet elmondja az oktató. A cél az, hogy a legfontosabb ismeretek, szemlélet átadását követően a felmerülő kérdések, gyakorlatok által az elméleti ismeretanyag azonnal összekapcsolódjon a résztvevők mindennapi szakmai munkájával és gondolatokat ébresszen. További cél az aktuális információk átadása: az intellektuális képességzavarral élők társadalmi segítésének facilitálása, a vonatkozó szociálpolitikai ismeretek tisztázása és a definíciós változásoknak megfelelő ismeretek átadása és annak a gyakorlatban történő feldolgozása (támogatott lakhatás, önérvényesítés, döntéshozatal, stb.). A Könnyen Érthető Kommunikáció és az asszertivitás, avagy az erőszakmentes kommunikáció megismerése, és a célcsoporttal való munkában történő használata.

Gyakorlati szempontok a továbbképzési napok hatékony lebonyolításához

A továbbképzés megtartásához javasolt felkészülési lépések

1. Olvassa át részletesen a továbbképzés megtartásához rendelkezésre álló anyagokat, ismerje meg a továbbképzés kontextusát, célját, tartalmát, lehetséges résztvevőit, időkereteit és a továbbképzés megtartásához szükséges feltételeket.
2. Az Oktatói segédanyagot és a rendelkezésre álló prezentációt párhuzamosan, egymással összhangban érdemes átolvasni, megismerni. Olvassa el a diákon található jegyzeteket, egészítse ki saját gondolataival, tapasztalataival! Szükség esetén érdemes az anyagban hivatkozott szakirodalomból is célzottan tájékozódni.
3. A résztvevők maximális bevonása és a velük való hatékony kommunikáció céljából a továbbképzés megtartása előtt olvassa át a Hallgatói tananyagot is. Ismerje meg, milyen információkhoz jutnak a témából a résztvevők!
4. A továbbképzési feltételek és a forgatókönyv figyelembevételével készüljön fel a továbbképzés megtartására.
5. Gondolja át előre és rögzítse a továbbképzés során bemutatandó példákat.
6. Tervezze meg az időkereteket és a megoldandó feladatokat! Fontos, hogy mindenre maradjon és jusson idő! Könnyebb lesz ezt átgondolni, miután megismerte a résztvevőket (milyen szakterületről érkeztek, milyen végzettséggel, milyen tapasztalatokkal).
7. Építse fel a gyakorlatokat! Biztosítsa a tárgyi feltételeket!
8. Találja ki, hogy a továbbképzés előadásait hogyan teszi interaktívvá! Például, amikor már ismeri a résztvevők szakmai tapasztalatát, utalhat ezekre vagy ismerve, hogy melyik résztvevő, mely területről érkezett, megkérdezheti, ott mit tapasztalt a témával kapcsolatban. A cél: struktúrát adni, figyelmet felhívni, elméleti ismeretek és gyakorlati tapasztalatok között koherenciát megteremteni, az összefüggéseket felismerni és áttekinteni. A különféle elsősorban munkához köthető helyzetek elemzését irányítani, megoldási stratégiákat közösen kidolgozni, a résztvevőket aktivizálni, bevonni. További cél, támogatást nyújtani a saját nehéz helyzetek feldolgozásához, szükség esetén készségfejlesztést támogató gyakorlatokat megvalósítani a foglalkozások során.

Javaslatok a továbbképzés egyes elemeinek megvalósításához

- ***Elméleti előadás*** – a továbbképzés keretében az elmélet aránya 50%. Fontos, hogy az elméleti ismeretek átadására interaktív előadások keretében kerüljön sor, a legfontosabb ismeretek, szemlélet átadását követően a felmerülő kérdések, megbeszélések által az elméleti ismeretanyag azonnal összekapcsolódjon a résztvevők mindennapi szakmai munkájával és gondolatokat ébresszen.
- ***Gyakorlat*** – a témák feldolgozására irányuló résztvevői gyakorlatok többféle formában (egyéni munka, páros gyakorlat, kiscsoportos feladat, nagycsoportos megbeszélés) a tapasztalati tanulást szolgálják.

Gyakorlati szempontok a továbbképzési napok hatékony lebonyolításához

A továbbképzésen a célcsoportot figyelembe véve többségében az intellektuális képességzavarral (értelmi fogyatékossággal) élő személyek ellátásában foglalkozó szakemberek vesznek részt. Ennek megfelelően a résztvevői összetétel korosztályt, nemet, iskolai végzettséget illetően vegyes lehet. Ebben az esetben érdemes figyelembe venni a mindenki számára érthető és világos kommunikáció használatát, különösen a szakmai fogalmak alkalmazását.
A résztvevők végzettségét tekintve sokfélék lehetnek (például gondozó, ápoló, pedagógus, gyógypedagógus, gyógytornász, gyógymasszőr, konduktor, szociálpedagógus, szociális munkás, pszichológus), illetve szakképzetlen résztvevők is előfordulhatnak. A résztvevők különféle intézményekből érkezhetnek, mint bentlakásos intézmények, nappali foglalkoztatók, iskolák, óvodák, lakóotthonok stb.

Fontos, hogy az oktató azt a felfogást támogassa a foglalkozások során, amely szerint az intellektuális képességzavarral (értelmi fogyatékossággal) élő személy olyan támogatást igényel a környezete részéről, ami az élete „teljes" megélését teszi lehetővé, és ez egy olyan cél, amit az őket segítő szakemberek mindenek felett szem előtt tartanak. Ennek okán a foglalkozáson felhívjuk a figyelmet az esetleges helytelen szóhasználatra is: például gondozott helyett lakó, vagy ellátott helyett ellátást igénybe vevő - megnevezést használjanak a résztvevők, amely tovább segíti a támogató szemlélet kialakítását.

A továbbképzésen résztvevő szakemberek a saját szakmaterületük szakértői, számos képzésen, továbbképzésen, szakmai tanfolyamon, műhelymunkán vettek már részt. Várhatóan nagy elvárásokkal érkeznek a továbbképzésre, ezek közül a következő öt a legfontosabb:

- A résztvevő szakemberek elvárják, hogy azonnal használható tudást kapjanak, azaz a gyakorlatban alkalmazható információkat adjunk számukra. Tudni akarják, hogyan kapcsolódik az adott tanulási program vagy továbbképzés az aktuális élethelyzetükhöz és munkafeladataikhoz, és hogyan segíti őket a program a szakmai céljaik elérésében – azaz, mit tudnak ebből használni?
- Közvetítsük a résztvevők felé, hogy a gyakorlat(ok) és az elméleti tananyag a résztvevők számára alkalmazható lesz majd a valós helyzetekben.
- Elvárják, hogy tiszteljék és partnerként kezeljék őket. Nagyra értékelik, ha az oktató tiszteletet mutat az egyén és a tanulási folyamat eredményeképpen elért eredmények iránt. Fontos számukra az, hogy a képző építsen a résztvevő szakemberek korábbi, a tanulás szempontjából releváns és meghatározó tapasztalataira.
- Elvárják, hogy aktívan részt vehessenek a tanulási folyamatban. A felnőttek kedvelik az aktív tanulást, a kiscsoportos feladatokat, és azokat, amelyek helyváltoztatással járnak. Az aktív részvétel elkötelezetté teszi a résztvevőt a tanulási folyamat iránt és nyitottabbá teszi új koncepciók befogadására.
- Elvárják, hogy a gyakorlatok után azonnali visszajelzéseket kapjanak. Az időben történt helyesbítő visszajelzés a sikeres tanulást, a tartalom és a készségek jó elsajátítását eredményezi. A tapintatos visszajelzés segíti a résztvevőt hibáinak kijavításában és megerősíti a helyes hozzáállást. A felnőtt tanulók a kedves, konstruktív kritikát szeretik.
  A helyesbítő visszajelzést minden esetben előzze meg egy elismerő, dicsérő visszajelzés.
- Elvárják, hogy a továbbképzés támogató környezetben valósuljon meg:
  - Szólítsunk minden résztvevőt a nevén a továbbképzés ideje alatt!
  - Hallgassuk meg minden résztvevő kérdését és véleményét!
  - Legyünk udvariasak és türelmesek!
  - Biztosítsuk a résztvevőket arról, hogy a hibázás a tanulás része!
  - Keressünk alkalmat arra, hogy mindenkit megerősítsünk!
  - Bátorítsuk a résztvevőket, hogy segítsék egymást a tanulás során!
  - Gondoskodjunk arról, hogy a tanulási környezet a lehető legkényelmesebb legyen!
  - Biztosítsunk a résztvevőknek teljes diszkréciót és bizalomteljes légkört, ahol meg mernek nyílni egymás előtt!
  - Tegyünk fel a témához illő elsősorban nyílt kérdést, vagy visszajelzést, mely segíti a résztvevőt az adott helyzet és saját működésének átgondolására!
  - Használjuk az asszertív kommunikáció alapvető eszközeit (értő figyelem, én-üzenet, kérdések, lásd a 0 fejezetben)!
  - Figyeljünk oda a résztvevők metakommunikációs jeleire, melyre, ha szükséges adjunk visszajelzést, derítsük ki mi lehet az oka, hogy megváltozott a viselkedése!
  - Teljes figyelmet biztosítsunk annak, aki éppen megosztja saját problémáját, ne befolyásoljuk saját véleményünk, megoldásunk megosztásával!

A továbbképzés sikeres megtartásához nélkülözhetetlen asszertivitási alapok

A hatékony információátadáshoz szükséges oktatói kompetenciákat ismertetjük a következőkben, ezek alkalmazása szükséges a továbbképzés során.
A továbbképzés során használjuk az asszertív kommunikáció, más néven erőszakmentes kommunikáció eszközeit, annak érdekében, hogy a résztvevő teljes egészében képes legyen megnyílni, megbízni a foglalkozás résztvevőiben és képes legyen az oktató támogatásával feldolgozni saját problémáját, megoldást találni egy nehéz helyzetre, felismerni fejlesztendő területeit és erősségeit. A fenti célok eléréséhez az értő figyelem, más néven értő meghallgatás, aktív hallgatás használata elengedhetetlen.

Az asszertívan kommunikálók:
- én-közléseket használnak,
- figyelmesen hallgatnak,
- azt kérik, amit akarnak,
- elutasítják azt, amit nem akarnak,
- felmérik a lehetőségeket, döntenek,
- meghallgatják a kritikát, majd elfogadják vagy elutasítják,
- elfogadják a dicséretet,
- elismerik és megdicsérik a mások jó tulajdonságait és eredményeit,
- elfogadják, hogy másoknak vannak korlátaik,
- kifejezésre juttatják pozitív és negatív érzéseiket,
- elismerik és elfogadják saját erősségeiket és gyengeségeiket,
- egészséges szintű önbecsüléssel rendelkeznek,
- élvezik a mát és célokat tűznek ki holnapra,
- ösztönzik magukat és másokat képességeik kihasználására.

Az asszertív kommunikáció egyik legfontosabb eszköze az értő figyelem, melyből az derül ki a hallgató számára, hogy mit érezhet, mire gondolhat a másik, vagy mire van szüksége.

Az értő figyelem feltételei:
- Érezzek elfogadást.
- Akarjak segíteni.
- Legyen időm rá.
- Saját érzéseimet le tudjam választani.
- Bízzak a másik problémamegoldó képességében.
- A másiknak legyen problémája és meg akarja velem osztani.

Az értő figyelem funkciói, azaz akkor használom az értő figyelmet, amikor
1. a saját megértésem akarom ellenőrizni,
2. segíteni akarok a másikon,
3. célom az üzeneteink nyomán fellépő ellenállás enyhítése, kezelése a másik félnél.

Példa az értő figyelemre:
- Amikor az egyik résztvevő saját problémáján dolgozik és elsírja magát a csoportban, érdemes számára értő figyelmet adni. Például: *Látom, ez most mélyen érintett.* Rövid csönd után érdemes egy kérdéssel folytatni, például: *Szükséged lenne időre?*
  Ebből a mondatból érezni fogja a támogatásunkat, megértésünket, együttérzésünket. Fontos figyelni az együttérző hangsúly, hangerő és teljes metakommunikációnk használatára is.

- Amikor a foglalkozáson az egyik résztvevő azt mondja, hogy *A vezetőim nem veszik semmibe a munkámat és már egy ideje fontolgatom a felmondásom emiatt*. Az erre reagáló értő figyelem: *Elismerésre lenne szükséged a vezetőidtől*. (Az értő figyelem kijelentés, nem kérdés.)

Az értő figyelem során két kérdést teszünk fel magunknak: mire van szüksége a másik félnek? mit érezhet a másik? Ez alapján fogalmazzuk meg értő figyelmű reakciónkat.

Az asszertív kommunikáció másik alapvető eszköze az én-üzenet, melyet minden esetben egyes szám első személyben fogalmazunk meg. Ennek használata szintén alapvető fontosságú mind az oktatói példamutatás, mind az egyértelmű kommunikáció miatt. Az én-üzenet lehetőséget ad igényeink és érzéseink kifejezésére anélkül, hogy a másik felet megbántanánk, így megmarad a kapcsolat és az együttműködés irányába visszük a párbeszédet.

Az én-üzenet feltételei:
- rólam szóljon,
- egyes szám első személyben fogalmazzak,
- igény és érzés megfogalmazása,
- közvetlenül a másik félnek mondjam,
- rövid legyen,
- objektív legyen (tényekre épüljön),
- egyértelmű és világos legyen.

Az én-üzenetek fajtái:
- Önfeltáró én-üzenet során saját érzéseink és igényeink megfogalmazására van lehetőségünk. Néhány mondatkezdő fordulat, mely segít bennünket a helyes én-üzenet megfogalmazásában:
  - *Úgy gondolom…*
  - *Azt hiszem…*
  - *Nem jó nekem…*

- Elhárító én-üzenet, mely a nemet mondást hivatott támogatni anélkül, hogy a másik fél a teljes elutasítást érezné. Néhány mondatkezdő fordulat, mely segít bennünket a helyes én-üzenet megfogalmazásában:
  - *Nem akarom, mert…*
  - *Ezt most nem teszem…*

- Bajmegelőző én-üzenet, mely egyes problémák, konfliktusok megelőzése során lehet hasznos a számunkra, előre tisztázva ezáltal igényünket, érzésünket. Néhány mondatkezdő fordulat, mely segít bennünket a helyes én-üzenet megfogalmazásában:
  - *Azt szeretném…*
  - *Nekem jó lenne…*
  - *Arra van szükségem…*

- Pozitív én-üzenet, mely tulajdonképpen kapcsolaterősítésként, visszajelzésként szolgál, vagyis elismerés megfogalmazását jelenti a gyakorlatban. Fontos, hogy az elismerést a másik fél személyesen kapja, legyen valóságalapja, vagyis valóban valamilyen pozitív viselkedés végett fogalmazzuk meg. Az elismerésnél fontos odafigyelni, hogy szintén egyes szám első személyben tegyük, vagyis a saját érzésünket, ránk háruló pozitív élményünket adjuk vissza partnerünknek. Például: *Szeretek veled dolgozni, mert ilyenkor igazán önmagam tudok lenni és így jobb kedvben folyik a munka számomra*. Néhány mondatkezdő fordulat, mely segít bennünket a helyes én-üzenet megfogalmazásában:
  - *Örülök, amikor te…*
  - *Tetszik, ahogy te…*

- *Számomra biztonságot jelent, amikor…*
- *Megnyugtató…*
- *Jókedvű lettem, amikor…*
- *Tetszik az a megoldás…*
- *Szívesen megtanulnám tőled…*
- *Humorosnak találtam, amikor…*

A harmadik lényeges asszertív eszköz a kérdések megfogalmazása a résztvevők felé, melynek helyes használatával hozzásegítjük a saját problémájának az átgondolásához, akár megoldási lehetőségekre is segíti rávezetni a résztvevőt.

A kérdések feltevése során érdemes átgondolni, hogy adott helyzethez zárt, vagy nyílt végű kérdés megfogalmazása a célravezető. Zárt végű kérdést igen-nem típusú eldöntendő téma esetén érdemes megfogalmazni, míg nyílt végű kérdést abban az esetben érdemes használni, ha a válaszadó véleményére, gondolatai kifejtésére vagyunk kíváncsiak, az ő gondolkodtatása a fő célunk.

A nyílt végű kérdések megfogalmazásához néhány példa:
- *Mit értesz az alatt, hogy…?*
- *Mi lenne számodra a megnyugtató válasz?*
- *Mi az, amit már megtettél? Mi az, amit már kipróbáltál?*
- *Mit tudnál még tenni az ügy érdekében?*
- *Mi lenne az első lépés, hogy megoldd ezt a problémát?*
- *Mi lenne az első lépésed annak érdekében, hogy elérd a kitűzött célodat?*
- *Mit jelet számodra „ez és az”?*

Az intellektuális képességzavar/értelmi fogyatékosság meghatározásának főbb szempontjai

A továbbképzés során az oktató használja az asszertív kommunikáció, más néven erőszakmentes kommunikáció eszközeit, annak érdekében, hogy a résztvevők teljes egészében képesek legyenek megnyílni, megbízni a foglalkozás résztvevőiben; valamint képesek legyenek az oktató által nyújtott ismereteken keresztül hatékonyan facilitálni munkájukban az intellektuális képességzavarral élő személyek társadalmi integrációját elősegítő megoldásokat, támogatni az érintetteket a hétköznapi problémás helyzetekben, felismerni a segítségkérést igénylő szituációkat.
A fenti célok eléréséhez a tudásmegosztás mellett az értő figyelem, más néven értő meghallgatás, aktív hallgatás használata elengedhetetlen.

Ezen fejezet során az oktató ismerteti a főbb elméleti pontokat az értelmi fogyatékosság definícióját érintő változásokról.

A definíciót 4 szemszögből térképezi fel a hallgatói tananyag:
a. Az intellektuális képességzavar, mint orvosi-diagnosztikai kategória (BNO, DSM 5, Komorbiditás, Autizmus Spektrum Zavar)
b. Az intellektuális képességzavar pszichológiai szempontú megközelítése
c. Az intellektuális képességzavar pedagógiai megközelítése
d. Az értelmi fogyatékosság, mint társadalmi kategória

Az oktató a következőkre szükséges különös tekintettel felhívja a hallgatók figyelmét:
- Az értelmi fogyatékosság fogalmának meghatározása szakterület-specifikusan jelenik meg, más-más szemszögből világítják meg a fogalom jelentéstartományát, egymást kiegészítő módon. A meghatározás tükrözi az adott korszellem tudományokban is megfigyelhető hatását

- Mind a minősítés, mind a diagnosztikus címkék az egyént egész élete során kísérik egyfajta „bélyegként”, így válik **a fogyatékosság társadalmi minősítésből kialakuló kategóriává** (Lányiné, 2017).
    - Sem az átlagos fejlődésmenet, sem pedig az átlagostól eltérő fejlődésmenet nem írható le egyszerű ok-okozati kapcsolatban álló folyamatokkal – az egyedi, személyes tényezők ismerete nélkül. Ezek azok az ismeretek, amik **a kiindulópontot jelentik a feltérképezéséhez.**
    - **„multifaktoriális”** (többszörös rizikótényezős) modell alapján lehet meghatározni a sérültség mértékét. Bizonyos tényezők önmagukban is vezethetnek IKZ kialakulásához, de a klinikai kép, a súlyosság és viselkedéses kimenet többnyire minden esetben a rizikó és a védő/protektív faktorok együttes megjelenésének következményeként jön létre
    - Ismertesse a legaktuálisabb DSM V és BNO 11 változásokat a hallgatói anyag alapján!
    - Emelje ki, hogy mindkét rendszer változtatása arra alapszik, hogy megújította és korrekciózta a fogalmakat (idegfejlődési zavar, 18 éves kor előtti kezdet, stb.), valamint e**lsődlegesen a támogatás és segítségnyújtás szükségességének mértékére helyezi a dignosztikai hangsúlyt.**
    - Hívja fel a figyelmet arra, hogy a támogatás mértékének meghatározása, az adaptivitás szintje a legfontosabb tényező, mely alapján „kategorizálni lehet” az IQ számszerűsített értéke mellett (pszichológiai megközelítés).
    - Fő diagnózisa továbbra is az AAMR 2002-es összefoglalója alapján értendő: az értelmi fogyatékosság a szignifikánsan csökkent értelmi működés (IQ 70 alatti) és az adaptív viselkedés zavarát jelenti, amely megmutatkozik a fogalmi (beszéd, olvasás, írás, pénz elemi használata, vásárlás, önszabályozás, szabályok betartása), a szociális (kapcsolatok, szabályok követése, másik ember elfogadása, a cselekvések és ezekért érzett felelősség) és a praktikus (napi élettevékenységek, önellátás) adaptív készségekben is” (Mándoki, 2019, 3.o.). Fontos kritériumfeltétel, hogy 18. életév előtt keletkezik.
    - Hívja fel a figyelmet az oktató a nómenklatúra változásra:
    - Az intellektuális képességzavar (IKZ) – a pszichiátriai, pszichológiai nemzetközi terminológiai változásokhoz csatlakozva – új megnevezésként jelent meg az értelmi fogyatékosság és a mentális retardáció fogalma helyett. Azon személyek tartoznak e csoportba, akik az intellektuális működés, valamint az adaptív magatartás akadályozottságát mutatják (Lányiné, 2017, Mándoki, 2019). Ugyanakkor a hazai gyakorlatban az értelmi fogyatékosság, intellektuális képességzavar, pedagógiai értelemben pedig az értelmi akadályozottság fogalmak használatosak.
    - Értelmi akadályozottság a pedagógiai értelemben vett szakkifejezés, beletartozik az enyhe,- közepes,- súlyos és igen súlyos fokú intellektuális képességzavar egyaránt.

A társadalmi megközelítés apektusai

A társadalmi megközelítés a fentiek mellett kiegészül a társadalomban való részvétel lehetőségeinek kiaknázásával, az intellektuális képességzavarral élő személyek társadalomba történő teljes mértékű integrálódásának aktuális kérdéseivel (önérvényesítés, önálló és támogatott döntéshozatal, a nemzetközi és hazai jogok ismerete és érvényesítése, stb.), melyhez az ellátást biztosító személyek legjobb tudásuk szerint szükséges facilitálják az érintetteket, a lehetőségeikhez mérten.

A hallgatói anyagban a következő témák tartalmazzák részleteiben a fentieket:

1. *Az értelmi fogyatékosság, mint társadalmi kategória*
    1.1. A jogok szerepe.
    1.2. Az ENSZ Egyezmény (CRPD) szerepe a fogyatékosság megítélésében. Az Alapjogi Charta főbb pontjai.
    1.3. A cselekvőképesség.
    1.4. Gazdasági jelenségek.

1.5. A fogyatékossággal élők helyzete a felsőoktatásban és a tudományos tevékenységekben.

A következőkben - a főbb vázlatpontok alapján – az oktató ismertesse a hallgatói anyagban átfogóan ismertetett jogi, szociálpolitikai kérdéseket a hallgatók számára:

- a jogok szerepét a fogyatékossággal élők társadalmi megítélésében,
- az ENSZ és a hazai jogrendszer legfontosabb elemeit a hallgatói anyag alapján, amely korszakalkotó változást eredményezett az intellektuális képességzavarral élő személyek megítélésében és érdekérvényesítésében is
- az alapjogi Charta (CRPD, továbbiakban Egyezmény) főbb pontjait nevezze meg, és dolgozza fel közösen a hallgatókkal (lsd. Hand-out)
- a cselekvőképesség fogalmát, valamint megvalósításának lehetőségeit és nehézségeit a hazai életben

Az oktató emelje ki a következőket az elméleti anyag átadásakor:

- Az Egyezmény paradigmaváltást hozott a fogyatékosság fogalmi megközelítésében. Az egyezmény úgy tekint a fogyatékossággal élő személyekre, mint akik másokkal ugyanolyan alapon (emberi mivoltukból fakadóan), egyenlő mértékben rendelkeznek jogokkal. Leginkább a személyt helyezik az őt érintő minden döntés középpontjába.
- Alapelve, hogy a fogyatékos emberek nem jótékonykodás alanyai, hanem a társadalom többi tagjához hasonlóan, velük egyenlő mértékű jogok birtokosai. Őket elsősorban nem segélyekkel és kedvezményekkel, hanem az önrendelkezés, az önálló életvitel, valamint a munkához és a szolgáltatások igénybevételéhez történő, egyenlő esélyű hozzáférés megteremtésével kell támogatni. A törvény elsődleges célkitűzése tehát a fogyatékossággal élő személy jogainak biztosítása, ezáltal esélyegyenlőségének, önálló életvitelének és a társadalmi életben való aktív részvételének előmozdítása.
- Alapjaiban befolyásolta mind az érintettek megítélését, mind pedig a cselekvőképességre vonatkozó jogszabályokat és végrehajtásukat- ugyanakkor a gyakorlati életben még nincs meg a jogilag is megfelelő módja a véghezvitelének

Az önállóság professzionális támogatása: az önérvényesítés- magas támogatási szükséglet esetén is

a. Mit jelent az önrendelkezés?
b. Döntés és döntéstámogatás
c. A támogatott döntéshozatal és a cselekvőképességet nem érintő támogatott döntéshozatal
d. A támogatott lakhatás, mint az önrendelkezés legfontosabb kifejezője

Az oktató mutassa be a következőket:

- az önálló és a támogatott döntéshozatal funkcióját, lehetőségeit
- az önérvényesítést és lehetőségeit intellektuális képességzavarral élő személyek esetén.

A továbbképzés témáinak feldolgozása során rengeteg típusú nehéz helyzet, probléma, szakmai téma kerülhet feldolgozásra a fenti témáktól látszólag eltérően, a hétköznapi helyzetekbe ágyazottan. Az oktató készüljön fel a következőkre is, valamint vonja össze a társadalmi segítés mikéntjét a fenti ismeretekre való transzformálással. Néhány ilyen téma az alábbiakban kerül felsorolásra, segítve a ráhangolódást az oktatói munkára:

- *A lakó a napirend szerinti teendőit nem akarja elvégezni. Mit tegyek?*
- *Bármit kérek ellenáll a szolgáltatást igénybe vevő, már mindennel próbálkoztam, de nem tudom mi lehet az oka…*
- *Az egyik ellátást igénybe vevő dolgozót a buszon folyamatosan gúnyolja a sofőr, nem tudom mitévő legyek…*
- *Gyakran találkozom azzal, hogy amikor az utcán közlekedünk, mások beszólogatnak nekem a kísérőnek is, és persze a velem együtt lévő ellátást igénybe vevőknek is.*

- *A szülők folyamatosan panaszkodnak, hogy az ellátás díja nem arányos a személyes költségekkel. Mit tehetnék?*
- *Nem értek egyet az új vezetői utasítással, emiatt folyamatos feszültség van bennem a munkám során…*
- *Az egyik kollégámmal egyszerűen nem tudok együtt dolgozni, a legutóbb már inkább beteget jelentettem…*
- *Rengeteg újító ötletem lenne a szakmai munkámban, de nem tudom kinek mondjam el, mert a kollégáimat láthatóan nem érdekli…*

Handoutok használati javaslata

Az alábbiakban röviden bemutatásra kerülnek a képzési alkalmakra készített handoutok, azonban a továbbképzés megtartása előtt mindenképp szükséges a handoutok részletes áttekintése az oktató részéről.

1- Handout
A továbbképzésen résztvevő hallgatók és az oktató számára egyaránt fontos lehet, hogy átgondolásra és megfogalmazásra kerüljenek az egyéni igények, elvárások a továbbképzéssel kapcsolatban, mely alapján a résztvevők is átgondolják hova szeretnének eljutni a továbbképzés során, illetve az oktató is tisztán fogja látni, mit várnak tőle a résztvevők. Ez a feladat nagyban segíti az oktatót a foglalkozások megtervezésében, finomhangolásában, az egyéni igényekre való reakcióban. A feladatlapot érdemes a továbbképzés elején kitöltetni a résztvevőkkel.

2. Handout
Az ENSZ Egyezmény feldolgozása egyéni és csoportos keretek között. A résztvevők a hallgatói anyag alapján szükséges összegyűjtsék és megvitassák az Egyezmény jelentőségét és alkalmazásának megvalósításait a hétköznapi keretek között.

3. Handout
A továbbképzésen résztvevő hallgatók ezzel a feladatlappal az önálló életvitel és önálló döntéshozatal szempontjait gyűjtik össze. A fő cél, hogy egyéni ötleteket gyűjtsenek a mindennapi alkamazáshoz azáltal, hogy azonosítják a különbségeket.

4 Handout
A feladatlap egy házirend kialakítását szolgálja a támogatott lakhatási formába költözés során, amit a résztvevőknek közösen szükséges kialakítani. Mindemellett az elsődleges feladat, hogy a leendő lakók önállóságát és érdekeit, szükségleteit tartsák elsődlegesen szem előtt.

5. Handout
Konkrét, fiktív problémahelyzeteket tartalmaz a munkalap. A fő feladat, hogy az önérvényesítést és érdekképviseletet támogassák a megoldáskor a kitöltők. Elsődlegesen mindenki önállóan tölti ki, azt követően kis csoportosan történik a megbeszélése.

6. Handout
A feladatlap a Könnyen Érthető Kommunikáció elveinek gyakorlati alkalmazására biztosít lehetőséget a hallgatói anyagban ismertetetteknek megfelelően.

7. Handout
A feladatlap a Könnyen Érthető Kommunikáció elveinek gyakorlati alkalmazására biztosít lehetőséget a hallgatói anyagban ismertetetteknek megfelelően.

Első továbbképzési nap

Összesen: 9 tanóra (azaz 405 perc), 2 db 10 perces és 1 db 30 perces szünettel.

Bemutatkozás, a továbbképzés indítása

45 perc gyakorlat (2-6. sz. dia) (1. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Bemutatkozás, tapasztalatok, motivációk, elvárások • Az oktató röviden bemutatkozik, majd megkéri a csoporttagokat, hogy röviden mutatkozzanak be, illetve osszák meg egymással motivációikat, tapasztalataikat, elvárásaikat. Szempontok: – név – foglalkozási terület – klienskör – feladatok – gyakorlati tapasztalatok – előzetes ismeretek – a témához kapcsolódó nézetek – a továbbképzéssel kapcsolatos motivációk – a továbbképzéssel kapcsolatos elvárások • Névismétlő kört teszünk.	• A megadott időkeret tartása fontos! • Rövid, lényegre szorítkozó bemutatkozás. • Az egy főre jutó Időkeret a létszámtól függő. A bemutatkozást gyors névtanulás zárja. • Öntapadós etikettek használhatók a név kitűzésére.
Csoportszabályok • A csoport közösen rögzíti a működéshez szükséges legfőbb csoportszabályokat.	• **Csoportszabályok:** - Titoktartás - Kommunikáció: egyes szám első személy, tisztelet, tartózkodás az ítélkezéstől - Részvétel: aktivitás, önkéntesség - Időkeretek: a nap kezdése, zárása, szünetek - Technikai kérdések: mobiltelefon-használat stb. Érdemes hangsúlyozni, hogy a csoportszabályok a közös munkát, tanulást segítik, a segítő kapcsolatokban gyakran használt szóbeli megállapodásnak számítanak.
A továbbképzés felépítése, a teljesítés feltételei • A projekt és a továbbképzés felépítésének ismertetése. • A teljesítés feltételeinek ismertetése. • Hiányzásra vonatkozó előírások	
Céltervezés • A résztvevők meghatározzák a továbbképzéssel kapcsolatos egyéni célokat, elvárásokat.	• A továbbképzés gyakorlati feladatait a céltervezéssel kezdje, ennek keretében a résztvevők meghatározzák az egyéni célokat, elvárásokat, melyeket nagykörben érdemes átbeszélni. Szükséges eszköz: toll, kinyomtatott 1. Handout.

1. Az értelmi fogyatékossággal/ intellektuális képességzavarral élő személyek diagnosztikai és fogalmi változásai

45 perc interaktív előadás (7-11. sz. dia)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Az értelmi fogyatékosság alapfogalmai, és megközelítésének modelljei	A képzés során az alapfogalmak tisztázásnak lényege, hogy a foglalkozások során egy nyelvet beszéljenek a résztvevők, ugyanazt értse mindenki egy fogalom alatt. Az interaktív előadáshoz használja a témához kapcsolódó diákat. Érdemes röviden összefoglalni a legfontosabb tudnivalókat a témával kapcsolatban. Fontos a résztvevők bevonása, kérdések feltevése a témával kapcsolatban.

10 perc szünet

60 perc interaktív előadás (12-15. sz. dia)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
ENSZ Egyezmény (CRPD)	Az interaktív előadáshoz használja a témához kapcsolódó diákat. Érdemes röviden összefoglalni a legfontosabb tudnivalókat a témával kapcsolatban. Fontos a résztvevők bevonása, kérdések feltevése a témával kapcsolatban.

45 perc interaktív előadás (16. dia)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
A cselekvőképesség szabályozása a hazai és nemzetközi jogban	Az interaktív előadáshoz használja a témához kapcsolódó diákat. Érdemes röviden összefoglalni a legfontosabb tudnivalókat a témával kapcsolatban. Fontos a résztvevők bevonása, kérdések feltevése a témával kapcsolatban.

30 perc ebédszünet

60 perc interaktív előadás (2. Handout)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Jogok egymástól való kölcsönös függése	A hallgatói anyag segítségével a hallgatóknak meg kell válaszolni a feladatlapon szereplő kérdéseket. Ha elkészültek, utána közösen megbeszélik az oktatóval a tapasztalatokat. Szükséges eszközök: toll, kinyomtatott 2. Handout.

45 perc gyakorlat (3. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Önálló életvitel és az ehhez szükséges támogatás	Ehhez a feladathoz az oktató handoutokat oszt ki a hallgatóknak. Röviden, közösen megbeszélik a cselekvőképesség és az önálló életvitel fogalmait ismételten. Ezután segítő kérdések mentén kifejezhetik véleményüket arról, hogyan támogatják az érintettek önálló életvitelét és önálló döntéshozatalát munkájuk során. A végén összegzik nagycsoportos formában, flipchart táblára. Szükséges eszközök: toll, kinyomtatott 3. Handout, esetleg híranyagok (ÉFOÉSZ, Kézenfogva Alapítvány, stb.), flipchart,

45 perc interaktív előadás (17. dia)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Értelmi fogyatékossággal élő személyek szociális ellátása	Az interaktív előadáshoz használja a témához kapcsolódó diákat. Érdemes röviden összefoglalni a legfontosabb tudnivalókat a témával kapcsolatban. Fontos a résztvevők bevonása, kérdések feltevése a témával kapcsolatban.

10 perc szünet

45 perc interaktív előadás (18. dia)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Új szemlélet, új szakmai kihívások: kiváltás és támogatott lakhatás	Az interaktív előadáshoz használja a témához kapcsolódó diákat, a felkészüléshez pedig a hallgatói anyagot. Érdemes röviden összefoglalni a legfontosabb tudnivalókat a témával kapcsolatban. Fontos a résztvevők bevonása, kérdések feltevése a témával kapcsolatban

15 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Képzési nap zárása	Nagycsoportos beszélgetés A résztvevők kérdései és visszajelzései a képzési nap tartalmával kapcsolatban.

Második továbbképzési nap

Összesen: 8 tanóra (azaz 360 perc), 2 db 10 perces és 1 db 30 perces szünettel.

15 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Ráhangoló gyakorlatok Előző képzési nap tapasztalatainak átbeszélése	A munkanapot érdemes néhány ráhangoló, jégtörő gyakorlattal indítani, majd röviden átbeszélni az előző továbbképzési nap tapasztalatait. Például: *Jelenleg mi az a problémakör, ami a legjobban foglalkoztat?* vagy labdát dobnak egymásnak a résztvevők és a „címzett" elmondja, hogy hogyan érzi magát éppen. Szükséges eszközök: papír, toll, filctoll, papírcetlik, Dixit és/vagy egyéb asszociációs kártyák, párválasztó és csoportalakítást segítő eszközök.

2. Az értelmi fogyatékosság, mint társadalmi kategória

45 perc gyakorlat (18. dia)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A támogatott lakhatás és az intézményi ellátás legfontosabb különbségei	A feladat során a résztvevők nagycsoportos formában, szabadon megoszthatják ötleteiket, tapasztalataikat a két szolgáltatási forma közötti különbségekről. Ehhez 1 önként jelentkezőt kér az oktató, aki felírja a flipchart táblára a csoport által kiemelteket. Az összegyűjtést követően nagykörben is átbeszélik az oktatóval a személyes tapasztalatokat, meglátásokat. A résztvevők álláspontjait meghallgatva fontos szempont lehet, hogy ki miért gondolta a saját megoldását megfelelőnek. Ezt követően szükséges a helyes megoldással kapcsolatos összefüggések oktatói magyarázata. Szükséges eszközök: filctoll, 18.dia

30 perc interaktív előadás (19. dia)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
A komplex támogatási szükségletű emberek társadalmi szerepének megerősítése	Az interaktív előadáshoz használja a témához kapcsolódó diákat. Érdemes röviden összefoglalni a legfontosabb tudnivalókat a témával kapcsolatban. Fontos a résztvevők bevonása, kérdések feltevése a témával kapcsolatban.

10 perc szünet

90 perc gyakorlat (4. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Házirend kialakítása	A résztvevők csoportokba rendeződnek és egy (fiktív) támogatott lakhatási szolgáltatás leendő lakói számára készítenek házirendet. A cél, hogy az elkészült szabályzat megfeleljen a lakók egyéni szükségleteinek és képességeinek, és minél inkább támogassa őket az önálló életvitelben. Ezt követően az oktatóval közösen állítanak össze egy nagycsoportos házirendet. Megbeszélik a szükséges elveket, mit miért érdemes. Szükséges eszközök: toll, kinyomtatott 4. Handout, flipchart és filctollak.

45 perc interaktív előadás (20-23. dia) (4. Handout)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Az önérvényesítés alapjai és megvalósulási formái	A munkalap kitöltése történhet egyénileg, párban, vagy kiscsoportban (3-5 fő). Ezt követően a nagykörben történő ellenőrzésre, értelmezésre kerüljön sor. A résztvevők megkérdezése, kérdezése, ösztönzése segítheti a tanulási folyamatot. Érdemes röviden összefoglalni a magyarázathoz a legfontosabb tudnivalókat a témával kapcsolatban (20-23. dia) Szükséges eszközök: toll, kinyomtatott 5. Handout.

30 perc ebédszünet

45 perc gyakorlat (20-23. dia)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Önérvényesítés a gyakorlatban	A gyakorlathoz használja a témához kapcsolódó diákat. Érdemes röviden összefoglalni a legfontosabb tudnivalókat a témával kapcsolatban. Fontos a résztvevők bevonása, kérdések feltevése a témával kapcsolatban.

45 perc interaktív előadás (24. dia)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Nemzetközi önérvényesítő mozgalom	Az interaktív előadáshoz használja a témához kapcsolódó diákat. Érdemes röviden összefoglalni a legfontosabb tudnivalókat a témával kapcsolatban. Fontos a résztvevők bevonása, kérdések feltevése a témával kapcsolatban.

10 perc szünet

30 perc interaktív előadás (25-29. dia)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
Komplex támogatási szükségletű emberek önérvényesítése	Az interaktív előadáshoz használja a témához kapcsolódó diákat. Érdemes röviden összefoglalni a legfontosabb tudnivalókat a témával kapcsolatban. Fontos a résztvevők bevonása, kérdések feltevése a témával kapcsolatban.

15 perc gyakorlat

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Képzési nap zárása	Nagycsoportos beszélgetés A résztvevők kérdései és visszajelzései a képzési nap tartalmával kapcsolatban.

Harmadik továbbképzési nap

Összesen: 9 tanóra (azaz 405 perc), 2 db 10 perces és 1 db 30 perces szünettel.

3. A „Könnyen érthető kommunikáció”

60,5 perc interaktív előadás (30-33. dia)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
A könnyen érthető kommunikáció európai alapelvei	Az interaktív előadáshoz használja a témához kapcsolódó diákat. Érdemes röviden összefoglalni a legfontosabb tudnivalókat a témával kapcsolatban. Fontos a résztvevők bevonása, kérdések feltevése a témával kapcsolatban. Szükséges eszközök: toll, papír.

10 perc szünet

90 perc gyakorlat (6. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Ismerkedés könnyen érthető szövegekkel	A munkalap kitöltése történhet egyénileg, párban, vagy kiscsoportban (3-5 fő). Ezt követően a nagykörben történő ellenőrzésre, értelmezésre kerüljön sor. A résztvevők megkérdezése, kérdezésre ösztönzése segítheti a tanulási folyamatot. A gyakorlatot követően az oktató kérdezze meg a résztvevőket, hogy ki(k) az(ok), aki szívesen vállalja, hogy összefoglalja a könnyen érthető szövegek jellegzetességeit. Az önként jelentkező résztvevő meséljen a problémájáról, melynek megoldását a csoport többi tagja kérdésekkel segíti. Az oktató feladata szükség esetén korrigálni a szakmailag nem helyes részeket. Szükséges eszközök: toll, kinyomtatott 6. Handout.

52 perc interaktív előadás (34-37. dia)

Interaktív előadás	Instrukciók az oktatónak
A könnyen érthető kommunikáció célcsoportjai és szintjei	Az interaktív előadáshoz használja a témához kapcsolódó diákat. Érdemes röviden összefoglalni a legfontosabb tudnivalókat a témával kapcsolatban. Fontos a résztvevők bevonása, kérdések feltevése a témával kapcsolatban.

30 perc ebédszünet

67,5 perc gyakorlat (37. dia) (7. Handout)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
Könnyen érthető fordítás kezelése	Az oktató kéri a résztvevőket, hogy a 7. Handoutot a 37.dia alapján, kiscsoportos keretek között le szükséges fordítani. Ha elkészültek, nagycsoportos keretek között, közösen megbeszélik a nehézségeket és a könnyű részeket.

10 perc szünet

A továbbképzés zárása

90 perc gyakorlat (45. dia)

Gyakorlat	Instrukciók az oktatónak
A záróteszt kitöltése, értékelése	A továbbképzés teljesítéséhez a résztvevőknek írásbeli tesztet kell megoldaniuk legalább 60%-os eredménnyel 30 perces időkeretben. A teszt 10 darab feleletválasztós kérdést tartalmaz, minden kérdéshez 4-4 darab válaszlehetőség kerül feltüntetésre, melyek közül az egyetlen helyes választ kell kiválasztania a továbbképzés résztvevőinek. A tesztből „A”, „B” és „C” feladatsor kerül áll rendelkezésre, ezeket úgy ossza ki, hogy az egymás mellett ülők különböző tesztlapokat kapjanak. Minden résztvevő írja fel a nevét és a kitöltés dátumát. Oktatóként ügyeljen rá, hogy a résztvevők egyénileg oldják meg a feladatsorokat. A javítást oktatóként Ön végzi, ehhez rendelkezésre áll a javítókulcs, mely tartalmazza a helyes megoldásokat. A tesztlapok végén minden esetben összesítse az eredményeket. A sikeres teljesítéshez legalább 60%-os eredmény, azaz hat darab jó válasz szükséges. Szükséges eszközök: toll, tesztlapok.
A továbbképzés értékelése, elégedettségmérő kérdőív kitöltése	A program zárásakor nagykörben kérjen szóbeli visszajelzést minden résztvevőtől, valamint írásban a Résztvevői elégedettségi kérdőív kitöltése szükséges. Utóbbi esetében ügyeljen az anonimitás biztosítására, valamint hívja fel a résztvevők figyelmét, hogy nevüket ne tüntessék fel a lapokon. Szükséges eszközök: toll, Résztvevői elégedettségi kérdőív.

Forgatókönyv

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
ELSŐ TOVÁBBKÉPZÉSI NAP 1. Az értelmi fogyatékossággal/ intellektuális képességzavarral élő személyek diagnosztikai és fogalmi változásai				
Délelőtt	45	**Gyakorlat** Bevezetés, bemutatkozás, a továbbképzés indítása	1. Handout	2-6. dia
	45	**Interaktív előadás** Az értelmi fogyatékosság alapfogalmai, és megközelítésének modelljei	-	7-11. dia
	10	Szünet		
	60	**Interaktív előadás** ENSZ Egyezmény (CRPD)	-	12-15. dia
	45	**Interaktív előadás** A cselekvőképesség szabályozása a hazai és nemzetközi jogban	-	16. dia
	30	Ebédszünet		
Délután	60	**Interaktív előadás** Jogok egymástól való kölcsönös függése	2. Handout	-
	45	**Gyakorlat** Önálló életvitel és az ehhez szükséges támogatás	3. Handout	-
	45	**Interaktív előadás** Értelmi fogyatékossággal élő személyek szociális ellátása	-	17. dia
	10	Szünet		
	45	**Interaktív előadás** Új szemlélet, új szakmai kihívások: kiváltás és támogatott lakhatás	-	18. dia
	15	**Gyakorlat** Képzési nap zárása	-	-

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
MÁSODIK TOVÁBBKÉPZÉSI NAP 2. Az értelmi fogyatékosság, mint társadalmi kategória				
Délelőtt	15	**Gyakorlat** Ráhangoló gyakorlatok	-	-
	45	**Gyakorlat** A támogatott lakhatás és az intézményi ellátás legfontosabb különbségei	-	18.dia
	30	**Interaktív előadás** A komplex támogatási szükségletű emberek társadalmi szerepének megerősítése	-	19.dia
	10	Szünet	-	
	90	**Gyakorlat** Házirend kialakítása	Handout 4.	-
	45	**Interaktív előadás** Az önérvényesítés alapjai és megvalósulási formái	Handout 5.	20-23.dia
	30	Ebédszünet		
Délután	45	**Gyakorlat** Önérvényesítés a gyakorlatban	-	20-23.dia
	45	**Interaktív előadás** Nemzetközi önérvényesítő mozgalom	-	24.dia
	10	Szünet		
	30	**Interaktív előadás** Komplex támogatási szükségletű emberek önérvényesítése	-	25-29. dia
	15	**Gyakorlat** Képzési nap zárása	-	-

IDŐSZAK	IDŐ (perc)	TÉMA	HANDOUT	PPT
HARMADIK TOVÁBBKÉPZÉSI NAP 3. A „Könnyen érthető kommunikáció”				
Délelőtt	60,5	**Interaktív előadás** A könnyen érthető kommunikáció jellemzői, európai alapelvei	-	30-33 dia
	10	Szünet		
	90	**Gyakorlat** Ismerkedés könnyen érthető szövegekkel	Handout 6.	-
	52	**Interaktív előadás** A könnyen érthető kommunikáció célcsoportjai és szintjei	-	34-37. dia
	30	Ebédszünet		
Délután	67,5	**Gyakorlat** Könnyen érthető fordítás készítése	Handout 7.	37. dia
	10	Szünet		
	90	**Gyakorlat** A továbbképzés zárása Záróteszt kitöltése, értékelése A továbbképzés értékelése, elégedettségmérő kérdőív kitöltése	-	45. dia